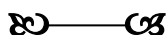

พฤติกรรมจริยธรรมกับการผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษา*

MORAL BEHAVIOR AND STUDENT LOAN DEFAULTS

ธนพัทธ์ จันทพิพัฒน์พงศ์

Tanapat Janpipatpong

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: tnp_jun@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งอธิบายปรากฏการณ์การผิดนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด หรือ “การเบี้ยวหนี้” รวมถึงพฤติกรรมจริยธรรมอื่น ๆ ของบุคคลในภาพรวม โดยเน้นไปที่แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา คือ ทฤษฎีการเรียนรู้การรู้คิดทางสังคม อันจะทำให้เห็นถึงปัจจัยเชิงสาเหตุในการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเหล่านี้ ที่ร้อยเรียงผ่านพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดปฏิสัมพันธ์กับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทั้งครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และสังคม อันจะเป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริมจิตพฤติกรรมของบุคคลต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การวิเคราะห์พฤติกรรม; พฤติกรรมจริยธรรม; การผิดนัดชำระเงินกู้ยืม

Abstract

This academic paper aimed to explain the phenomenon of default on non-payment of debt or “loan defaults” as well as other moral behaviors of individuals as a whole, emphasizing on the concepts of psychological theory, including social cognitive theory to reveal the causal factors in the occurrence of these behaviors that were aligned between the human development from birth and environmental influences, such as family, local community, and society. This enabled as a guideline to prevent and promote the moral behavior in the future.

Keywords: Behavior analysis; Moral behavior; Student loan defaults

*Received August 13, 2021; Revised August 30, 2021; Accepted September 4, 2021

บทนำ

จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องร้องกันระหว่างแหล่งทุนกับผู้ค้าประกันที่ปรากฏให้เห็นบนสื่อสาธารณะ เช่น กรณีครูวิภา บานเย็น ที่ค้าประกันเพื่อให้นักเรียนของตนมีสิทธิ์ใช้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาจำนวน 60 ราย แต่เมื่อเวลาผ่านไปพบว่าผู้ชำระหนี้ตามกำหนดเพียงครึ่งเดียว ที่เหลืออีก 30 รายไม่ยอมชำระหนี้ตามกำหนด จนครูวิภาผู้ค้าประกันถูกดำเนินคดีเพื่อยึดทรัพย์ ทำให้มีการสืบสาวราวเรื่องถึงกรณีการไม่ยอมชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาว่ามีจำนวนมากถึง 120,000 รายที่กำลังจะถูกพิจารณาดำเนินคดี ซึ่งมีมูลหนี้ถึง 1.2 หมื่นล้านบาท เฉลี่ยรายละ 1 แสนบาท จากยอดฟ้องร้องทั้งหมดในรอบ 10 ปี รวมกว่า 1.2 ล้านคดี มูลหนี้ถึง 4.8 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินมหาศาลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงการส่งต่อให้ผู้อื่นมีสิทธิ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อการพัฒนาปัญญาของประเทศชาติ นอกจากกรณีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังมีกรณีนักศึกษาศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยชื่อดังของไทยที่มีการปฏิเสธเงื่อนไขการใช้ทุนคืนหลังจบการศึกษาปริญญาเอก และใช้ชีวิตอยู่ที่ต่างประเทศ จนผู้ค้าประกันถูกดำเนินคดี (นพดล ปรกรณ์มิตติ, 2559; โปสตุทุเคย, 2559, 2561; ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ซึ่งจากข้อมูลทางสถิติการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ณ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้กู้ยืมทั้งสิ้น 5,975,487 ราย แต่มีเพียง 1,476,988 ราย ที่ชำระหนี้เสร็จสิ้นแล้วคิดเป็นร้อยละ 25 ทำให้เห็นถึงจำนวนผู้ค้างชำระหนี้และยอดเงินมหาศาลที่รัฐลงทุนไป ยิ่งทำให้เกิดความกังวลใจต่อสถานการณ์การชำระหนี้ว่าจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต (กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2564)

ในสถานการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดข้อคำถามว่า “เพราะเหตุใดบุคคลเหล่านี้จึงไม่ยอมชำระหนี้ตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ตั้งแต่ต้น” รวมทั้ง “มีสาเหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขใดที่ส่งผลให้มีพฤติกรรมแบบนี้” และ “จะสามารถป้องกันหรือแก้ไขพฤติกรรมเหล่านี้ได้อย่างไร” โดยความเข้าใจพื้นฐานของบุคคลทั่วไปรวมถึงสื่อมวลชนต่างวิพากษ์ในทิศทางเดียวกันที่กล่าวถึง การบกพร่องของคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลเหล่านี้ที่ไม่เห็นถึงคุณค่าของทุนที่ตนได้รับ การไร้ความกตัญญูแก่ผู้มีพระคุณ การไร้ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ที่ตนได้รับ ซึ่งปัญหาพฤติกรรมจริยธรรมนี้ดูเหมือนเป็นปัญหาคลาสสิกที่เราต่างพยายามแก้ไขแล้วแต่ก็กลับไม่มีทีท่าว่าปัญหาเหล่านี้จะลดลง ดังนั้นเราจึงต้องทำความเข้าใจถึงที่มาที่ไปของพฤติกรรมเหล่านี้ว่ามันเกิดขึ้นจากสาเหตุใด และมีปัจจัยหรือเงื่อนไขใดเข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่

จากการรวบรวมเอกสารทั้งสื่อสำนักพิมพ์รวมถึงผลงานทางวิชาการทำให้เห็นว่าปัญหาการเบี้ยวหนี้ของรัฐ โดยเฉพาะในส่วนของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา นอกจากระบบและกลไกของหน่วยงานที่ให้ทุนกู้ยืมจากขาดการตรวจสอบ กลไกการติดตามหนี้สิน

(เสกสรรค์ บุณรอด, 2553) นอกจากนี้ วราภรณ์ จันทนกุล และสัญญา เคนาภูมิ (2561) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคการชำระหนี้ว่ามาจากระบบการให้กู้จากกองทุน และผู้กู้ยืมซึ่งเกี่ยวข้องในลักษณะของการบริหารจัดการในหน่วยงานและองค์การ สำหรับการแก้ไขปัญหาการชำระหนี้กลับมีการกล่าวถึงระบบพฤติกรรมจริยธรรมน้อยมาก (อมรา ติรศรีวัฒน์, 2559) มีการกล่าวถึงการสร้างระบบการให้กู้และการชำระเงินกู้ที่ชัดเจน การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้กู้ยืม (รุ่งโรจน์ ฝ่ายเยื่อ และคณะ, 2564) ซึ่งต่างก็มีการพยายามดำเนินการมาแล้วทั้งสิ้น ทำให้เราคงปิดปัญหาเรื่องของการไม่มีความรู้เรื่องการจัดการหนี้สินคงเป็นไปได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จึงควรพิจารณาถึงระบบจิตพฤติกรรมมากกว่า ว่ามีเงื่อนไขอะไร หรือจิตพฤติกรรมตัวไหนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การไม่รับผิดชอบต่อเงื่อนไขที่ได้ทำการตกลงไว้กับผู้ให้ทุน ซึ่งที่ผ่านมาแวดวงวิชาการไทย ทั้งทางจิตวิทยา การศึกษา จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น ได้ตื่นตัวและทำการศึกษารวมถึงพัฒนาแบบฝึกจิตพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่เด็กเล็กไปจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่วัยทำงานเป็นระยะเวลา รวม 30 ปี ซึ่งปัญหาความพร่องทางจริยธรรมนั้นต้องร่วมกันผลักดันและแก้ไขปัญหาร่วมกันในเชิงบูรณาการทุกภาคส่วน เนื่องจากกฎหมายกฎระเบียบที่กำหนดก็อาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่จะทำให้บุคคลในสังคมตระหนักได้ว่าต้องทำตาม แต่มีเงื่อนไขด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบการศึกษา สื่อมวลชน จนกระทั่งระบบการเมืองการปกครอง ที่ต้องเป็นเครื่องร้อยเรียงแบบแผนของสังคม ส่งทอดเป็นวัฒนธรรมให้กันและกันแก่บุคคลในสังคมไทยที่จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตพฤติกรรมการชำระหนี้ผู้กู้ยืมได้อย่างเที่ยงตรงไม่เบี้ยวหนี้

พฤติกรรมการเบี้ยวหนี้

การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมมีสาเหตุที่มาที่ไปของการกระทำนั้น กระบวนการในการก่อหนี้ของบุคคลมีเส้นทางส่วนใหญ่จากการมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้การมีสถานการณ์ที่บีบคั้นหรือการที่บุคคลมองเห็นว่าการกู้ยืมจำเป็น ก็จะนำไปสู่การกู้ยืมและก่อให้เกิดหนี้สินได้ไม่ยาก (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2560) และเมื่อบุคคลมีภาระหนี้สินแล้วไม่สามารถชำระได้ทันเวลาที่กำหนด จะนำไปสู่การทบทวนและตัดสินใจที่จะต่อสู้กับปัญหานั้น หรือหนีปัญหานี้ไปซึ่งกลุ่มคนที่เลือกการหนีปัญหาจึงเป็นกลุ่มคนที่เข้าสู่เส้นทางการเบี้ยวหนี้ตัวเอง โดยกานต์พิชชา กองคนขวา (2562) กล่าวว่า พฤติกรรมการชำระหนี้ เป็นการกระทำของบุคคลในการพิจารณาและชำระเงินเพื่อลดหนี้สินที่ตนก่อจากการกู้ยืมมา ประกอบด้วย 1) นิสัยในการจ่ายชำระ (Character) 2) ความสามารถในการจ่ายชำระ (Capacity) และ 3) เงินทุน/สินทรัพย์ที่ใช้ในการจ่ายชำระ (Capital) (สุดารัตน์ พิมลรัตน์กานต์, 2555) ดังนั้น พฤติกรรมการผัดผ่อนชำระ หรือการ

เบี้ยวหนี้ ก็สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบดังกล่าวได้ในเชิงลบ คือ การกระทำของบุคคลในการพิจารณาและหลีกเลี่ยงการชำระหนี้สินที่ตนก่อจากการกู้ยืมมา ประกอบด้วยนิสัยในการชำระเงินที่ขาดวินัย ขาดสมรรถนะความสามารถในการชำระเงิน และการมีเงินทุนหรือสินทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการชำระเงินในแต่ละงวด ซึ่งสามารถนำพฤติกรรมอื่น ๆ มาใช้ในการพิจารณาร่วมกันได้ทั้งพฤติกรรมการบริโภค และพฤติกรรมการตัดสินใจที่ผ่านการคิดมาแล้ว

การวิเคราะห์พฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล

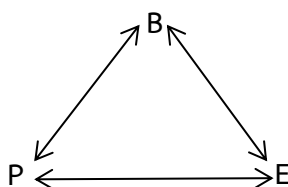
ประการแรกควรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมก่อนเสียว่า มีความหมายว่าอย่างไร และสำคัญอย่างไรในการดำเนินชีวิต พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึงแนวทางในการปฏิบัติของบุคคลว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ โดยพิจารณาถึงกฎระเบียบ ขอบเขตของค่านิยมทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ที่พิจารณาเป็นลักษณะของพฤติกรรมแยกย่อยได้ 4 ลักษณะด้วยกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2550; วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2552; อ้อมเดือน สดมณี และฐาศุภร์ จันประเสริฐ, 2554) ได้แก่

1. พฤติกรรมการทำตามคุณธรรมหนึ่ง ๆ หรือค่านิยมหนึ่ง ๆ เช่น พฤติกรรมความซื่อสัตย์ พฤติกรรมรู้จักสามัคคี พฤติกรรมการอดทน อดกลั้น อดออม รักชาติบ้านเมือง พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น
2. พฤติกรรมให้คุณให้โทษแก่ผู้อื่นอย่างเหมาะสมและมีความยุติธรรม ที่อาจระบุไว้ตามบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ
3. พฤติกรรมตามหลักศาสนา เช่น การรักษาศีล 5 ตามหลักศาสนาพุทธ เป็นต้น
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่ได้มาโดยให้มีความโลภ โกรธ หลงน้อยที่สุด อาจเป็นการทำงานหรือการเรียน

สำหรับสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์นั้นการศึกษาและให้คำอธิบายควรต้องอาศัยหลักแนวคิดและทฤษฎีในสาขาจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่ทำการศึกษาคำอธิบาย ทำนาย และควบคุมหรือพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถแยกออกเป็นปัจจัยหลัก ๆ ได้ 2 กลุ่มปัจจัยใหญ่ๆ ด้วยกันจากทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่ 1) ปัจจัยภายใน (Internal factors) ที่เกิดมาจากตัวบุคคลเอง (Personal factors) หรือเรียกว่า ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological factors) และ 2) ปัจจัยภายนอก (External factors) ที่เกิดมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกบุคคล หรือเรียกว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social environmental factors) ซึ่งสามารถอธิบายตามทฤษฎีทางจิตวิทยาที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรม ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา อธิบายถึงการเกิดขึ้นของพฤติกรรม (Behavior) ของบุคคลทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสม และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมว่าเกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ที่หลอมรวมระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factor) และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (Environmental factor) (ดังภาพที่ 1) โดยจากพื้นฐานของทฤษฎีนี้ทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม (Bandura, 1986) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม
ที่มา: Bandura (1986)

1. ทฤษฎีการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ (Observational learning)

สำหรับการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ของบุคคลว่าเป็นผลมาจากการเรียนรู้จากตัวแบบอื่น ๆ ที่บุคคลได้รับรู้มาและมีกระบวนการเรียนรู้ในกระบวนการทางสมองจนเกิดเป็นแบบแผนของพฤติกรรม เช่น การเห็นผู้อื่นกระทำความผิดจากสื่อต่าง ๆ รูปแบบการกระทำความผิดนั้นก็จะถูกเรียนรู้เป็นพฤติกรรมของบุคคล เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลได้เรียนรู้มาจะแสดงออกมาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับแรงจูงใจให้แสดงพฤติกรรมออกมา (Bandura, 1971) โดยการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบมีกระบวนการดังนี้

1) การให้ความสนใจ (Attention) บุคคลจะไม่เรียนรู้จากตัวแบบที่ตนไม่ได้มีความสนใจพอจนเกิดความใส่ใจในการสังเกตรูปแบบของการกระทำนั้น

2) การเก็บจำ (Retention/Memory) เป็นกระบวนการทางการรู้คิดของบุคคล เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลนั้นคือรูปแบบการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ แปลงข้อมูลเข้าสู่ระบบความจำ โดยความสามารถในการเก็บจำนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของตัวแบบว่าแสดงรูปแบบพฤติกรรมอย่างง่ายหรือซับซ้อน

3) การฝึกซ้อมหรือการฝึกหัด (Initiation/Motor) เป็นกระบวนการที่บุคคลดึงเอาข้อมูลจากการเก็บจำมาประมวลฝึกซ้อมจนเกิดเป็นทักษะเป็นความชำนาญ ที่

อาจแสดงออกมาในเชิงของพฤติกรรมหรือเป็นการฝึกซ้อมที่ยังอยู่ภายในกระบวนการคิดของบุคคลก็ได้

4) การจูงใจ (Motivation) เป็นการชักจูงของบุคคลให้กระทำพฤติกรรมที่ได้สังเกตเห็นจากตัวแบบแสดงออกมา ตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของบุคคลนั้น

ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญกับตัวแบบ (Model) ที่บุคคลจะพึงสังเกตเห็นได้ว่าควรเป็นตัวแบบที่มีคุณภาพ หรือได้เห็นถึงผลของการกระทำของตัวแบบนั้นเพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลนั้นกระทำหรือไม่กระทำตามพฤติกรรมของตัวแบบนั้น ๆ ซึ่งตัวแบบที่บุคคลได้เรียนรู้และสังเกตเห็นนั้น เป็นไปตามความใกล้ชิดของอิทธิพลจากบุคคลรอบข้าง รวมถึงสื่อสนับสนุนต่าง ๆ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง กลุ่มเพื่อน ครูบาอาจารย์ ดารา นักร้อง นักแสดง เป็นต้น การผิมนัดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาจึงสามารถเกิดได้จากอิทธิพลของผู้คนในชีวิตประจำวันที่บุคคลกระทำผิมนัดนั้นอาจนับถือ หรือเป็นบุคคลใกล้ชิด กระทำความผิมนัดเช่นเดียวกัน และเรียนรู้ว่าเขาเหล่านั้นไม่ได้รับผลร้าย หรือการลงโทษประการใด บุคคลจึงเลือกที่จะกระทำตามนั่นเอง

2. ทฤษฎีการกำกับตนเอง (Self-regulation)

การกำกับตนเอง เป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกแบบรูปแบบหนึ่งที่แบนดูรา พยายามอธิบายถึงปัจจัยภายในของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม ที่บุคคลจะมีการกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือสิ่งที่ตนเองอยากทำให้บรรลุเป้าหมาย จากอิทธิพลภายในบุคคล 4 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่เดิมในการกำกับตนเอง 2) กระบวนการอภิปญญา (Metacognitive process) ที่เป็นกระบวนการวิเคราะห์วางแผนในระดับภาพรวมและระดับพฤติกรรมของบุคคลคือกระบวนการควบคุมการกระทำของตนเอง (Behavior control process) เพื่อให้ไปถึงเป้าหมาย 3) เป้าหมาย (Goals) ที่เป็นการระบุความยาก และระยะเวลาในการทำเพื่อไปถึงเป้าหมาย และ 4) ด้านความรู้สึกละ (Affect) โดยการกำกับตนเองสามารถแบ่งออกเป็น 3 กระบวนการย่อย (Bandura, 1986, 1991) ดังภาพที่ 2

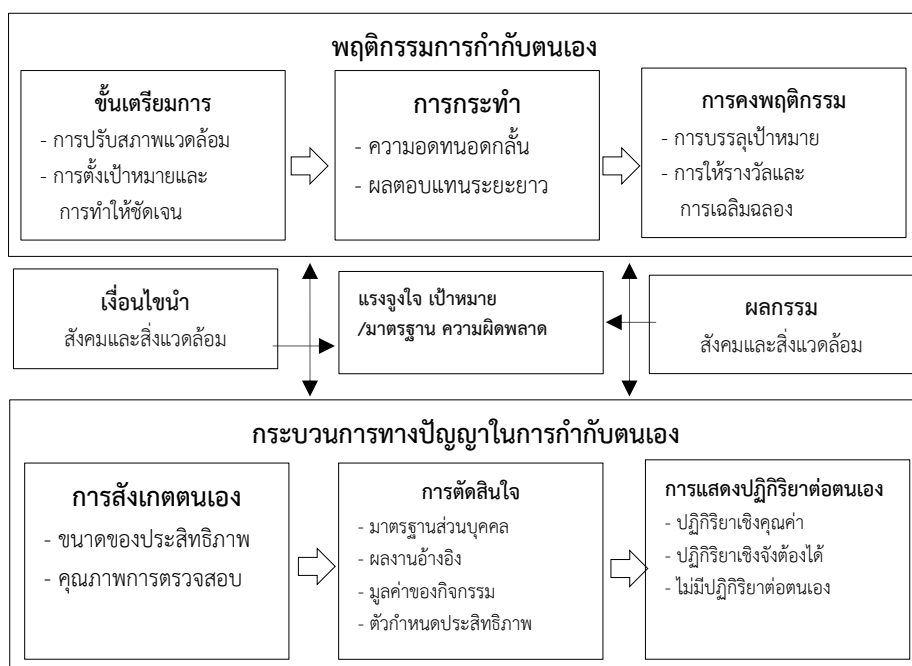
1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self-observation) เป็นกระบวนการแรกที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีการกำกับตนเองที่ดีหรือไม่ ด้วยมาจากความสนใจและใส่ใจสังเกตการกระทำของตนเองก่อน เพราะความสำเร็จจากการกำกับตนเอง ต้องมาจากความใส่ใจ ความสม่ำเสมอ และความแม่นยำในการสังเกตพฤติกรรมของตนเอง

2) กระบวนการตัดสินใจ (Judgement process) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินการกระทำของตนเองว่ามีคุณค่าหรือไม่ หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยบุคคลจะมองหาตัวแบบเพื่อเป็นมาตรฐานใช้เทียบเคียงกับการกระทำของตนเอง เช่น

การเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานของสังคม การเปรียบเทียบทางสังคม การเปรียบเทียบตนเอง การเปรียบเทียบกับกลุ่ม เป็นต้น

3) กระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) เป็นพัฒนาและรักษามาตรฐานในการประเมินตนเองจากการตัดสินใจ แล้วจึงนำไปสู่การมีปฏิกิริยาต่อตนเอง ที่มักจะจะเป็นไปตามสิ่งล่อใจที่ทำให้เกิดความพอใจของบุคคลและสามารถจับต้องได้ โดยบุคคลจะมีการรักษาพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานภายใน และเป็นการจูงใจให้บุคคลพยายามกระทำเพื่อให้ไปสู่มาตรฐานที่ตนตั้งเอาไว้

ดังนั้น หากมองผ่านตามทฤษฎีการกำกับตนเอง บุคคลผู้ผิวนัดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาอาจมิใช่บุคคลที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของการชำระหนี้กู้ยืมอย่างถูกต้องแต่อย่างใด หากแต่บุคคลเหล่านี้นิยมเลือกที่จะกระทำโดยผ่านกระบวนการทางปัญญาเป็นอย่างดี ได้แก่ การคิดและการตัดสินใจ เพียงเพราะบุคคลมีแรงจูงใจในการนำเงินส่วนที่ต้องชำระหนี้ไปใช้ในเรื่องอื่น ๆ แทน

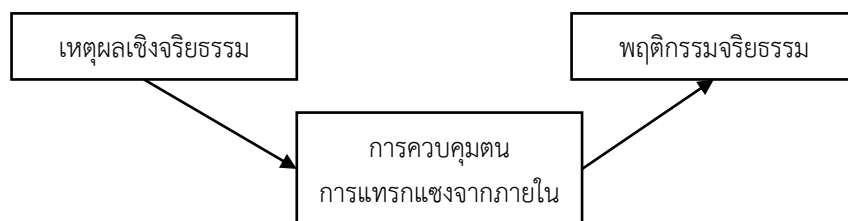

ภาพที่ 2 กระบวนการการกำกับตนเอง
ที่มา: Bandura (1991)

3. ทฤษฎีจริยธรรมหลุด (Moral disengagement)

สำหรับทฤษฎีจริยธรรมหลุดของแบนดูรา ใช้อธิบายพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล ที่ถึงแม้จะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงแล้วก็ตาม แต่ยังคงปรากฏพฤติกรรมจริยธรรมที่ไม่

เหมาะสมขึ้น เช่น กรณีการไม่ยอมชำระหนี้ของนักศึกษาปริญญาเอกที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัย กรณีการคอร์รัปชันของนักการเมืองของข้าราชการ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณงามความดี แต่กลับไม่แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความรู้และความสามารถของตน ซึ่งแบนดูรา และคณะ (Bandura, Barbaranelli, Caprara and Pastorelli, 1996 อ้างอิงจาก ดุจเดือน พันธุนาวิน, 2560) ได้อธิบายถึงกลไกจริยธรรมหลุดว่าเป็นอิทธิพลของการถูกแทรกแซงภายในเกี่ยวกับการกำกับตนเอง เพื่อให้แสดงพฤติกรรมจริยธรรม (ดังภาพที่ 3) โดยบุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงจะสามารถกำกับตนเองได้ ก็จะเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมจริยธรรมเป็นไปตามครรลองคลองธรรมที่ตนและสังคมอยากให้เป็น แต่กลับเห็นว่าการหลุดของจริยธรรมเกิดขึ้นมาในสังคมปัจจุบันเพราะขาดการกำกับควบคุมภายในของตนเอง ที่ทำให้บุคคลที่มีภาพลักษณ์เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีงามกลับมีพฤติกรรมตรงกันข้ามได้ สำหรับกลไกจริยธรรมหลุดนั้นแบนดูรา (Bandura, 2002 อ้างอิงจาก ดุจเดือน พันธุนาวิน, 2560) กล่าวว่าอาจสามารถเกิดขึ้นได้ 8 กลไกด้วยกัน ได้แก่

ภาพที่ 3 กลไกของจริยธรรมหลุด
ที่มา: Bandura et al., (1996)

1) การให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral justification) เป็นการพยายามให้เหตุผลเพื่อให้เป็นที่ยอมรับได้และมีความสมเหตุสมผลในการกระทำนั้น เช่น การเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยให้เหตุผลว่าเพื่อความสันติสุข เพื่อสันติภาพของประเทศ เป็นต้น

2) การใช้คำพูดให้ดูดี (Euphemistic labelling) เป็นการทำให้เห็นว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี เหมาะสม หรือลดความรุนแรงของการกระทำนั้นลง เช่น การใช้คำว่า “กวาดล้าง” แทนคำว่า “ฆ่า” หรือการใช้คำว่า “กวาดต้อน” แทนคำว่า “จับไล่” เป็นต้น

3) การเปรียบเทียบทางสังคม (Advantage comparison) เป็นการนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปเปรียบเทียบกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีกว่า หรือเป็นที่ยอมรับมากกว่า เช่น การทำสงครามเวียดนาม ที่กองทัพอเมริกันสร้างภาพลักษณ์ด้วยการช่วยเหลือเพื่อป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

4) การปิดความรับผิดชอบ (Displacement of responsibility) เป็นลักษณะของการกระทำที่อาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ตนทำได้ ไม่ใช่ความผิดของตน ทั้งที่เป็นสิ่งที่ตนเองก็ไม่ควรกระทำ เช่น กรณีการสังหารชาวยิว ที่ทหารต่างได้รับคำสั่งจากเบื้องบน จึงทำตามคำสั่งและไม่คิดว่าเป็นความผิดมากนัก เป็นต้น

5) การกระจายความรับผิดชอบ (Diffusion responsibility) เป็นการกระทำที่บุคคลเห็นว่ามีผู้ร่วมรับผิดชอบอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อผู้อื่นทำ ตนเองจึงทำด้วย เพราะเห็นว่าการไม่มีใครเอาผิดระบุตัวตนได้ หรือในลักษณะเห็นว่าใคร ๆ เขาก็ทำกัน เช่น กรณีการก่อจลาจล ที่ลุกลามจนเป็นความรุนแรง ทำลายข้าวของเสียหาย เป็นต้น

6) การบิดเบือนผลการกระทำ (Distorting consequences) เป็นลักษณะของการถูกบิดเบือนความผิด ถูกลดทอนผลของการกระทำนั้น หรือไม่ถูกเชื่อว่าเป็นผู้กระทำ จึงทำให้บุคคลทำผิดจริยธรรมได้โดยง่าย

7) การตำหนิโทษ (Attribution of blame) เป็นการกล่าวโทษความผิดให้ผู้อื่นแทน โดยอ้างว่า การที่ตนทำผิดนั้น ตนไม่ได้เป็นผู้อยากจะทำ แต่เหยื่อหรือผู้เสียหายเป็นสาเหตุตัวเอง

8) การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ (Dehumanization) การมองเห็นว่าผู้อื่นไร้คุณค่า อยู่ในสถานะต่ำกว่าตนเอง เป็นคนที่โง่กว่าตน จึงกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้อื่น

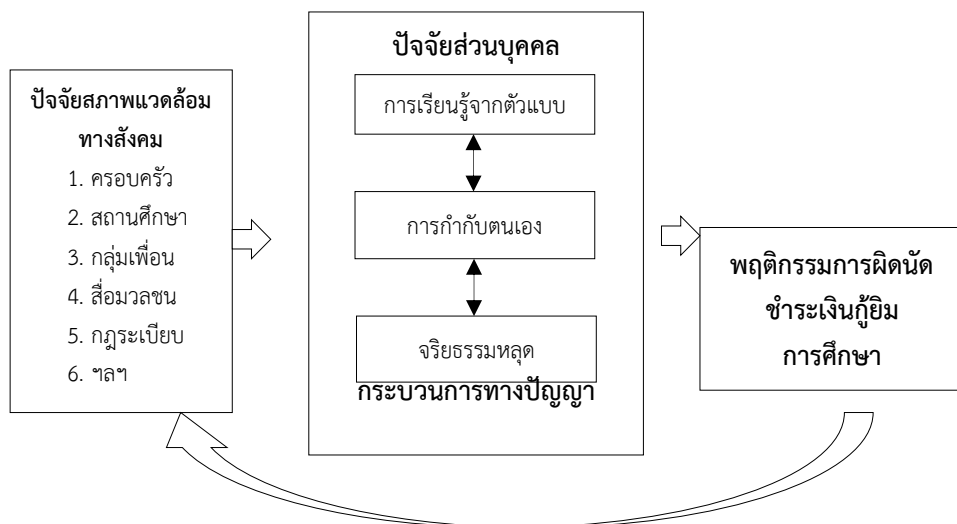
โดยลักษณะการหลุดของจริยธรรมที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักส์ ชวลา สาสุนันท์ และศิวัช ศรีโศคนกุล (2563) เกี่ยวกับการให้เหตุผลของการไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่ผู้กระทำความผิดมีการให้เหตุผล 12 ประการว่า 1) คิดว่าภาครัฐยกหนี้ให้ เพราะรัฐไม่ทวงหนี้ จึงไม่จำเป็นต้องชำระ 2) คิดว่าผู้ใดที่ชำระหนี้ กยศ. เป็นคนโง่ 3) คิดว่าดอกเบี้ยถูก จึงชำระเมื่อไหร่ก็ได้ 4) คิดว่าเป็นภาระหนี้สินรอน จึงไปชำระหนี้สินอื่นก่อน 5) คิดว่ามีระยะเวลาในการชำระหนี้ยาวนาน จึงชำระหนี้เมื่อไหร่ก็ได้ 6) คิดว่าให้หนี้ตกเป็นของผู้ค้าประกัน เป็นการผลักภาระ 7) การว่างงาน การเงินไม่มั่นคง 8) หลังทำสัญญาไม่สำเร็จการศึกษา 9) รอการประนอมหนี้ 10) ไม่ทราบขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ 11) กระบวนการทวงถามหนี้ที่ไม่ชัดเจนต่อเนื่อง 12) การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพของแหล่งทุน

ทฤษฎีจริยธรรมหลุดเป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญว่า บุคคลสามารถกระทำผิดทางจริยธรรมได้โดยง่าย จากการขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือการควบคุมตนเองเพราะเกิดจากการแทรกแซงภายในที่เป็นทางเลือกให้เหตุผลเข้าข้างตนเอง (Reasonalization) ในกลวิธีปกป้องกันจิตใจของตนเอง (Defense mechanism) เพียงแต่การอ้างเหตุผลของบุคคลเหล่านี้

มีการนำปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ เข้ามากล่าวอ้างเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการกระทำ ความผิดของตนเอง

สรุป

ปัญหาการผิมนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ที่สะท้อนถึงพฤติกรรมจริยธรรมของสังคมในภาพรวม ที่เกิดจากการหลอมรวมระหว่างรูปแบบวิถีคิด การให้คุณค่าเชิงอารมณ์ ทักษะการตัดสินใจ จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลในระดับปัจเจกบุคคลกับปัจจัยทางสังคมสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับสังคมมหภาค ที่ส่งผลนอกเหนือจากจำนวนเงินทุนเพื่อการให้กู้ยืมสำหรับบุคคลอื่นแล้ว ยังมีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมที่เป็นตัวแบบที่ชัดเจนถึงความสามารถในการกระทำ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura) ได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงสาเหตุการเกิดขึ้นของพฤติกรรมเหล่านี้ โดยมุ่งไปที่กระบวนการทางปัญญาของบุคคลผ่านทฤษฎีย่อย 3 ทฤษฎี การเห็นผู้อื่นทำได้ ฉันทักทำได้, การตั้งใจเพื่อที่จะกระทำ และการให้เหตุผลต่าง ๆ นานา ๆ เพื่อให้ตนเองกระทำได้อย่างสบายใจเมื่อกระทำผิด ดังนั้นการผิมนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษาจึงสามารถเป็นวงจรพฤติกรรมทางสังคมที่ส่งต่อให้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ต่างจากการติดเชื้อโรคร้าย ตัวยาสำคัญที่จะสามารถชะลอยับยั้งให้วงจรเหล่านี้หยุดลงหรือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่มีใช้เพียงบุคคลใดบุคคลเดียว หากแต่ต้องกระทำทั้งระบบทางสังคม เมื่อสังคมไม่บิดเบี้ยวทางจริยธรรมแล้ว การเบี่ยงนี้ก็จะเกิดขึ้นได้ยากตามไปด้วย

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์พฤติกรรมผิมนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษา
โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura

ข้อเสนอแนะ

1. การป้องกันพฤติกรรมผิวนัดชำระเงินกู้ยืมการศึกษานอกจากการมีตัวแบบทั้งที่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาแล้วต้องมีตัวแบบที่ผิวนัดชำระหนี้แต่มีกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และเท่าเทียม นอกจากการมีตัวแบบแล้วการสร้างเจตคติที่เหมาะสมต้องมีการพัฒนาทุกระดับทางสังคมผ่านสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม ว่าด้วยการสร้างปัญญาในมิติความรู้ความเข้าใจทางการเงิน และในมิติการกำกับตนเอง การควบคุมตนเอง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติภารกิจ ที่จะเป็นคุณลักษณะทางจิตเชิงบวกต่อการมีพฤติกรรมเที่ยงตรงในการชำระเงินกู้ยืม

2. จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมชี้ให้เห็นว่า กลุ่มคนที่มีความสำคัญมากต่อการสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมคือในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นต้นกล้าทางปัญญา ที่ควรได้รับการบ่มเพาะอย่างถูกต้องเหมาะสมดังที่กล่าวในข้อเสนอแนะข้อแรก เมื่อมีรากฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง การหลุดของจริยธรรมก็จะเกิดขึ้นได้ยากเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการมุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนยังมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งยวด

3. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตพฤติกรรมการชำระเงินกู้ยืมในประเทศไทยพบว่า มักเป็นการศึกษาถึงเหตุปัจจัยของการเกิดหนี้สินประเภทต่าง ๆ แต่การจัดการกระบวนการทางปัญญาเพื่อหาข้อตัดสินใจในเชิงการทดลองยังไม่ปรากฏให้เห็น ดังนั้นจึงเป็นช่องว่างของการวิจัยที่สามารถศึกษาพัฒนาต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กานต์พิชชา กองคนขวา. (2562). มูลเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ: กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(1), 1-21.
- กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา. (2564). สถิติข้อมูล กยศ. ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2564. กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.). สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.studentloan.or.th/th/statistics/1540900492>.
- ดุจเดือน พันธุนาวิน. (2560). การวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินแบบวัดจริยธรรมหลุดในงานวิจัย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(2), 117-137.
- ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2550). ปกกฎหมายกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม. *วารสารพัฒนาสังคม*, 9(1), 11-29.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). “ลูกศิษย์” ทรยศ “ครู” ครูวิภา มีเมตตา คำประกันกยศ.ให้นักเรียน 60 คนสุดท้ายถูกยึดบ้าน. สืบค้น 28 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1340727>.

- นพดล ปกรณ์นิมิตติ. (2559). คุณธรรม จริยธรรม บทสะท้อนการศึกษาไทย จากกรณีหมอฟันหนีทุน. สืบค้น 28 ส.ค. 2561, จาก <https://www.matichon.co.th>
- โพสต์ทูเดย์. (2559). จริยธรรมกับทุนการศึกษา. ข่าวคมชัด (วันที่ 8 ก.พ. 2559) สืบค้น 28 สิงหาคม. 2561, จาก <https://www.posttoday.com/social/think/414745>.
- _____. (2561) กยศ. จ่อฟ้องคนเบี้ยวหนี้ 1.2 แสนราย เผยปลายปี 61 ร่วมบริษัทเอกชนหักเงินใช้หนี้. ข่าวการเงิน (วันที่ 6 มิ.ย. 2561), สืบค้น 28 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.posttoday.com/finance/news/553556>.
- รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และคณะ. (2564). แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้ของเงินกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.). *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 199-213.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2560). หนี้สินกับการบริโภค. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 4(1), 91-113.
- ลภัสฐา สาสุนันท์ และศิริวิช ศรีโกคางกุล. (2563). เหตุผลของการไม่ชำระหนี้กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของจำเลยในเขตอำนาจศาลแขวงขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(6), 75-87.
- วรารณ จันทกุล และสัญญา เคนาภูมิ. (2561). กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา: สาเหตุของปัญหาการค้างชำระหนี้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(2), 123-130.
- วิลาสลักชัย ชวาลลี. (2552). จริยธรรมในเด็กและเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 15(1), 16-27.
- สุภารัตน์ พิมพ์รัตน์กานต์. (2555). *การเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เสกสรรค์ บุญรอด. (2553). การประเมินผลผลความพึงพอใจของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา: กรณีศึกษาสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร*, 4(2), 27-39.
- อมรา ติรศรีวัฒน์. (2559). การผิติดชำระเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางในการแก้ไข. *วารสารการบริหารธุรกิจ*, 5(1), 121-144.
- อ้อมเดือน สดมณี และฐาตุกร จันประเสริฐ. (2554). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม: จากแนวคิดสู่แนวทางการปฏิบัติ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 17(1), 19-30.
- Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- _____. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- _____. (1991). *Social cognitive theory of self-regulation*. *Organizational Behavior and Human Decision Process*, 50(2), 248-287.